

ЗАБИЉЕЖЕНО ПРИЈЕ 15 ГОДИНА*)

Дубоко засјечена између Маглића и Зеленгоре тече и разбија се о зелени планински крш ријека Сутјеска. Обронци Маглића спуштају се стрмо са пошумљеним праменом до у ријеку. Зеленгора се тако наднијела да ријека има врло узано корито. Само једна стаза води низ Сутјеску, ка Ђуреву и Фочи. Тешко је овуда проћи, јер је вода изломила пут на многим мјестима. Проћи некада горама Зеленгоре и Маглића, па се спуштати низ стрме гудуре до Сухе гдје врело избија из провалије и великим скоком дробе се негдје далеко доље, било је милина.

Стрме литице планина готово су се право засјекле у рјечно корито. Овдје је царство дивокоза и људска нога тешко би се пробила с једне падине на другу.

Није било овдје пута, али данас елитне трупе наше народне војске сломили су крш и гору и од десетоструког обруча СС дивизија направиле међаше тој славној стази. Много се гвожђа бацило из разних убитачних справа на ову стрму путању. Авионским бомбама окресане гране букава покриле су искасапљено тјело коња са рањеним јахачем. Дубоке рупе поред саме стазе дају ти путоказ да не скренеш. Разбацане ствари са наших комора измијешале су се са искеженим Швабом за буквама кога је приковало тане пролазника који је хитао ка слободи. Много је челичних шлемова разбацано низ стрме гудуре ове врлети, док напола огољели фрицеви са главом на доље показују шта су хтјели од оних који су туда прошли.

Биљежим стазу. Ми болесници, изнемогли тифусари са парчетом коњетине сирове не можемо даље ни на коњу, иако се другови труде. Падала је киша, старо суво лишће нанесено водом покрило је наше голе удове. Ми их нећемо дићи, и то не чинимо, али поглед пун чежње и радости прелази преко тебе мутна и крвава Сутјеско све горе до на Кошуру гдје се посљедњи обруч ломи.

Има нас путем, заједно са оним што се окомише на ову стазу и осташе. Ми их и мртве мрзимо, те житко ногама утапкано блато које увлачимо при посљедњем уздаху лицем уз земљу, хтјели бисмо вам пљунути у лице. Ви нацерене наказе.

„Друже! Ви сте заштитница!“, говори нам један друг коме је топовско ђуле понијело једну ногу, док му друга кроз прслу чарапу

*) Ову белешку написао је генерал-мајор Димитрије Војводић одмах по завршетку Битке на Сутјесци, првих дана јула 1943 год. Чланак је био написан за џепне новине 7 баниске дивизије.

Кркља и ломи се грмљавина долином Сутјеске од топовских и бацачких граната. Спуштамо се са Вучева стрмо. На врх Маглића, гдје се некад скањивао планинац са компасом поћи, Швабе су поставиле тешки бацач. „Што пре свалити се до ријеке“, проноси се команда. Коњ са митраљезом се стровалио низ клисуру и повуче за собом послугу. На самој ивици ријеке згуснути око букава чекају батаљони за јуриш. Двоструки јуриш, на двије жестоке немани — Сутјеску и Швабу. Моста нема. Оклијевати се не сме, мора се трком. Урлик тешких топова од Фоче готово се стапа са фијуком оних послатих са Чемерна и Зеленгоре. Тресне о дебелу букву граната и цјепке стрижу кроз ваздух. Прикупили смо заостатак болница и ставили их међу нас. Са друге стране ријеке велика непријатељска комора почива пред нама на 100 метара. Свуда позади ње и испред, на сваком камену, у сваком жбуну, постављен је шарац. Сутјеска од кише надошла и мутна. Изгледа као крвава. Припрема за јуриш. Нигдје страха, нити колебања. Свако је у првом реду. Швабе позади и са бокова се примичу. Видимо их. Ови пред нама морају пасти. Напред! Јуриш! Ура-а-а! — загрми и сли се у један неописив клокот. Жестоки млазеви 12 тешких бреда са 24 добровољца крче својима пут ка слободи. Око сузи од брзине, а мутна Сутјеска разоружава смјеле ударнике, ваљајући их. Друг другу је пружио руку и загрљени су прошли поред слупаних непријатељских митраљеза. Није било јаука, није било панике, већ једино се могло чути „Ура-а-а!“ и Сутјеска као ошињута чаробним штапићем раздвојила се је пред циновским нале-том народних јунака. Пао је Шваба на првом обручу. Скиче и пре-вијају се рањени швапски пси, а вал јуришног дијела наше заштите ломи обруч над Крековима и ствара пролаз.

Ноћ је, а шума, па не видимо један другога, а к тому киша и магла.

„Огњеви, огњеви!“, рече неко из претходнице — „бит ће да је то Шваба“ и много бомби полете између букава ка ватри. Добили смо одговор од ватре бомбама и угарцима.

„Јуриш ударници, напред пролетери!“, грми са обје стране. Познали смо се. То су тифусари пекли коњетину поред самог швапског рова.

Пробијамо се испод голе стијене. Свиће и магла се диже. „Ено их двадесет и пет“, каже нам лењо један друг. Гледамо, и зврка непријатељских авиона једва надмашава рику оружја са земље. Свака је чука обасута бомбама и митраљеском ватром. Лете у ваздух комади одбијених стијена и дрвећа. . .

Дугачак је овај јуриш и жесток. Није било борца који није освојио бункер, није било команданта и комесара који није бацао бомбе. Извлачимо се и прикупљамо на рубу шуме испод Зеленгоре. Протеже се колона. Окрећемо се позади и Сутјеска покривена маглом жестоко хучи.

„Зеко“*)

*) Надимак генерал-мајора А. Војводића.